Els virus lingüístics (i II)

Màriam SERRÀ

En l'article anterior encetàvem una relació de mots que considerem d'acció vírica perquè ataquen i destrueixen el significat d'altres.

Com dèiem en cloure la primera part d'aquella llista, algunes de les oracions que diagnostiquem com a infectades són també correctes i poden conviure perfectament al costat de les que donem com a alternativa; el problema s'esdevé quan el mot portador del virus –per tic, moda o pedanteria lingüística– adquireix una importància desmesurada i arracona completament qualsevol altre sinònim, fent-se amo absolut de la situació. Molts d'aquests termes podríem considerar-los lícits dins un context si no es repetissin contínuament o no donessin pas a confusions o ambigüitats; alguns altres, en canvi, són artificiosos, fins al punt que la lectura de la frase que en resulta ens pot fer riure i tot. Ara bé, més aviat hauríem de plorar, perquè tots són reals i, per a acabar-ho d'arrodonir, utilitzats per especialistes en les matèries corresponents.

Els exemples que segueixen poden acabar d'il·lustrar millor l'efecte d'aquests virus en el llenguatge genuí.

INSTRUMENT

APARELL
–Quan va construir [l'home] els primers instruments d'observació?
*Quan va construir [l'home] els primers **aparells** d'observació?*

EINA *(també en sentit figurat)*
–La barrina, el xerrac i el ribot són instruments utilitzats en fusteria.
*La barrina, el xerrac i el ribot són **eines** utilitzades en fusteria.*
–La no-violència és el millor instrument per a construir un món digne.
*La no-violència és la millor **eina** per a construir un món digne.*

ESTRI
–Els instruments de caça de l'home paleolític eren rudimentaris.
*Els **estris** de caça de l'home paleolític eren rudimentaris.*

MITJÀ *(en sentit figurat)*
–El govern disposa de tots els instruments possibles per a frenar l'atur.
*El govern disposa de tots els **mitjans** possibles per a frenar l'atur.*

ASSOLIR

ACONSEGUIR
–El programa no ha assolit l'índex d'audiència esperat.
*El programa no ha **aconseguit** l'índex d'audiència esperat.*

ARRIBAR A
–La xifra de morts ha assolit els 25.000.
*La xifra de morts **ha arribat a** 25.000.*
–Aquestes persones voldrien assolir ser les primeres i ho intenten amb la hiperactivitat. (En un tractat de psicopatologies diverses.)
*Aquestes persones voldrien **arribar a** ser les primeres i ho intenten amb la hiperactivitat.*

Podem reservar el mot *assolir* per a contextos filosòfics, morals, espirituals, etc.: *L'ésser humà malda constantment per assolir la perfecció.*

PATIR

REBRE
–En aquesta primera etapa Galileu pateix una amonestació eclesiàstica.
*En aquesta primera etapa Galileu **rep** una amonestació eclesiàstica.*
–El tracte que patien els refugiats en els camps de concentració era infame.
*El tracte que **rebien** els refugiats en els camps de concentració era infame.*

SOFRIR *(en un sentit no físic: proves, interrogatoris; però també caigudes, accidents...)*
–El pensament racional patí una profunda transformació.
*El pensament racional **sofrí** una profunda transformació.*

Patir és adequat en un sentit físic, dolorós, ofensiu, etc.: una pena, fred, calor, set, fam, vexacions, opressió...

FORT/FORTAMENT

BON
–Havia acumulat una forta suma de diners.
*Havia acumulat una **bona** suma de diners.*

GRAN
–La forta evolució que ha experimentat la ciència en aquests darrers anys...
*La **gran** evolució que ha a experimentat la ciència en aquests darrers anys...*

ALTRES CONSTRUCCIONS:
–Ambdues concepcions han estat fortament comprovades.
*Ambdues concepcions han estat **àmpliament/minuciosament** comprovades.*
(En aquest claríssim cas de confusió i ambigüitat vam deduir les probables solucions pel context.)

TROBAR-SE

(per dubte entre *ser* i *estar*)

SER
–La casa es troba a una distància de mig quilòmetre de la vila.
*La casa **és** a una distància de mig quilòmetre de la vila.*

ESTAR
–Totes les esferes es troben en moviment.
*Totes les esferes **estan** en moviment*
–Així deduí que el Sol es troba immòbil.
*Així deduí que el Sol **està** immòbil*
–L'evolució de l'univers no es troba en desacord amb...
*L'evolució de l'univers no **està** en desacord amb....*

ALTRES CONSTRUCCIONS
–La seva capacitat craniana es troba per sobre de 600 cm^3.
*La seva capacitat craniana **és superior a** 600 cm^3.*

Els exemples esmentats són tan sols una petita mostra de l'acció d'aquests virus lingüístics, però no ens entretindrem a detectar-ne més perquè tindríem tema assegurat per anys i panys, i la nostra llengua, malauradament, té molts més mals. Tanmateix, no voldríem acabar sense prevenir

contra el que considerem el més perillós, potent i alhora resistent de tots. L'endevineu? Es tracta de *realitzar*, amb el corresponent substantiu, *realització*.

Diem que és el més perillós perquè arriba a deformar l'estructura de la frase, i el més potent perquè el seu camp d'acció és vastíssim; afecta –o, més ben dit, substitueix– un nombre tan considerable de mots, que ja no els especifiquem. Vegem-ne uns quants casos.

REALITZAR/REALITZACIÓ

–El poder sobirà que es realitza sobre una població...
*El poder sobirà que s'**exerceix** sobre una població...*
–Primo de Rivera prohibí la missa realitzada en català.» (En un llibre de text de ciències socials.)
*Primo de Rivera prohibí la missa **Ø** en català.*
–Hem iniciat la realització d'una auditoria energètica al Parc Natural del Montseny.
*Hem iniciat **Ø** una auditoria energètica al Parc Natural del Montseny.*
–A partir de la realització d'una instal·lació pilot de pirròlisi de residus a la Segarra...
*A partir **Ø** d'una instal·lació pilot de pirròlisi de residus a la Segarra...*
–Els aspirants a aquest lloc de treball han d'haver realitzat el servei militar.
*Els aspirants a aquest lloc de treball han d'haver **fet** el servei militar.*
–L'auditor ha de realitzar la revisió dels comptes minuciosament.
*L'auditor ha de **revisar** minuciosament els comptes.*

ALTRES MOTS QUE BANDEJA L'ABÚS DE *REALITZAR/REALITZACIÓ*

Sobretot, el polifacètic *fer*, que actualment sembla haver passat de moda, però també *efectuar, dur a terme, portar a cap, elaborar, confeccionar, executar, construir, programar*... I, pel que hem pogut comprovar en el darrer exemple, qualsevol altre.

També diem que és el virus més resistent perquè és capaç de romandre immune al pas del temps i escamparse cada vegada més. Ja en l'any 1991, dins la revista *Llengua i Administració* (núm. 42 i 43), hi havia un article signat per Ferran Gironès i Gispert –de qui manllevem la denominació «virus» perquè la considerem molt escaient– i dividit en dues parts, que denunciava que, de feia temps, el verb *realitzar* havia envaït el llenguatge administratiu. Es titulava «Ens en realitzarem creus», i acabava demanant als correctors que no consideressin una extralimitació el fet de corregir l'ús tan generalitzat i abusiu d'aquest verb: «Si no ho fem així —deia—, *ens en realitzarem creus*, d'aquí a un temps, de l'estat en què haurà quedat la nostra llengua.»

Doncs bé, el temps ha passat, i aquell recurs retòric per a coronar un escrit amb gràcia, que aleshores semblava un pèl exagerat, ha esdevingut una profecia complerta amb escreix, perquè els efectes destructius d'aquest terme ja no se cenyeixen a l'àmbit administratiu, sinó que són el nostre pa de cada dia en qualsevol registre i nivell de la llengua. Potser «no ens n'hem realitzat creus», encara, però els exemples que acabem de veure afirmen que els capellans «realitzaven» misses –això sí, en català– a començament del segle XX i que avui, si els xicots no «realitzen» estudis no poden accedir al món laboral. Un cop més, la *realitat* (aquí sí que el mot és adient) supera la ficció.

De tota manera, no voldríem posar fi a la nostra diguem-ne revisió periòdica de l'estat de la llengua amb un toc de pessimisme: som de l'opinió que l'humor és la millor de les defenses que podem generar contra qualsevol atac, víric o no. Diu la saviesa popular que tots els mals tenen remei, encara que els tractaments contra els virus solen ser més llargs i complexos que no pas d'altres. Per això nosaltres ens hem atrevit a receptar-ne un parell.

Tractament preventiu

–Desconfieu d'aquelles paraules que, de cop i volta, sentiu a dir o veieu escrites massa sovint. Comproveu-ne la tradició abans d'aplicar-les.

–No caigueu en la pedanteria lingüística, utilitzant mots massa rebuscats, per impressionar l'interlocutor: el llenguatge ha de ser entenedor.

–No caigueu tampoc en l'hiperpurisme en nom de la catalanitat (*assolir*, per exemple, no és més català que *aconseguir*).

Recepta diària

–Una ullada als diccionaris (o tantes com convingui) per a consultar l'abast del significat del mot sospitós.

–Un reciclatge continu (consulta a les gramàtiques, intercanvi d'opinions, cursos de perfeccionament...).

Barregeu-ho tot i preneu-ne una bona dosi quan advertiu els símptomes vírics. No hi ha perill d'intoxicació per sobredosi.

I si no us convenç la medicina tradicional, escanneu les receptes, feu-los un tractament informàtic per convertir-les en un programa antivirus i activeu-lo abans de cada sessió. N'hi ha uns quants de molt bons, tots de la mateixa marca, entre els quals trobareu els anomenats «cura», «atenció», «zel», «esment»..., compatibles tant per a principiants com per professionals de la llengua. Això sí, cal actualitzar-los contínuament.◆

Vídeo en homenatge a Lluís Companys, president de Catalunya

L'associació Lluís Companys Batzordea va fer un vídeo de l'homenatge a Lluís Companys, a Irún, filmat per Euskal Telebista. El vídeo es pot aconseguir posant-se en contacte amb aquella associació, en l'adreça:

Apartat de correus 364
20100 ERRENTERIA
Gipuzkoa (Euskadi)

També es pot demanar per correu electrònic en l'adreça: mmm@bezeroak.euskatel.es
O bé es pot telefonar al 943 528 124

No us el perdeu!